

ABSTRAKT

Práce se zabývá studiem velmi specifického období česko-kubánských vztahů: období Druhé světové války a přítomnost komunity československých uprchlíků v Havaně. Zakládá se především na materiálech ze dvou archivů: Archivu Ministerstva zahraničních věcí, konkrétně tzv. Londýnského archivu, kde je uložena dokumentace o zahraniční politice československé exilové vlády, a dále Kubánského národního archivu.

Kuba nebyla v první polovině 20. století pro českou společnost neznámou zemí na druhém konci světa. Byla partnerem i soupeřem na světovém trhu cukru, v paměti ještě zůstávala odezva španělsko-americké války. Mladá republika se snažila vytvářet prostor pro své průmyslové i spotřební zboží, zatímco kubánský vývoz zpravidla zůstával jen u desítek tun nepražené kávy a tabáku. V meziválečném období žilo na Kubě asi 20 Čechů a Slováků.

Mnichov, okupace a následná aplikace Norimberských zákonů vytvářely stále dusnější atmosféru a drasticky zužovaly životní prostor židovského obyvatelstva na okupovaném území. Mnozí se rozhodli opustit svou vlast, ale okolní svět neměl zájem přijímat větší množství židovských uprchlíků. Původní myšlenka dostat se do bezpečí za oceán, do Spojených států, se s postupem Hitlerovy armády měnila v zoufalé úsilí získat vízum kamkoliv. Ze záznamů havanského konzulátu o místě vydání pasu máme představu o trasách: Brusel, Marseille, Lisabon.

Koncem roku 1941 už na Kubě pobývalo asi 200 uprchlíků z okupovaného Československa. Šlo často o osoby původně dobře situované, obchodníky, bankovní úředníky, soukromníky a jejich rodiny.

Kuba počátku 40. let prožívala období relativního klidu, právě schválené ústava zaručovala celou řadu občanských práv jinde neobvyklých a Fulgencio Batista coby prezident dělal v souladu s Rooseveltovou politikou dojem demokrata. Těsně po útoku na Pearl Harbour vyhlásila Kuba válku státům Osy, ale válka do každodenního života zasahovala spíše z novinových úvodníků a byla předmětem komentářů nad šálkem kávy.

Právě vypálení Lidic vyvolalo hlubokou odezvu v kubánském veřejném mínění. Pro československou komunitu v Havaně bylo výzvou. Nacházeli se na jiném kontinentě, často bez

prostředků, ale pro vzdálenou vlast a pro sebe samé cítili potřebu něco udělat. O měsíc později, v červenci 1942, se sešlo ustavující shromáždění Československého sjednocení na Kubě.

V téže době československá exilová vláda v Londýně, v rámci argumentace o nepřerušené existenci republiky ve formě jejích zahraničních zastoupení, s cílem pečovat o československou komunitu a v budoucnu i vytvořit podmínky pro obchodní zájmy svobodné republiky, schválila Eduarda Kühnla do funkce Chargé d'affaires pro plánované vyslanectví v Havaně.

Československé sjednocení na jedné straně vytvářelo prostor pro setkávání běženců v cizí zemi, kde většinou neměli představu usídlit se natrvalo, ale zároveň pořádalo i celou řadu akcí směřovaných na kubánskou společnost: koncerty české hudby, sbírky na československé vojáky bojující v zahraniční armádě, dobročinné bazary. Vydávalo i cyklostylovaný časopis Zprávy. Úzce spolupracovalo s vyslanectvím v široké kampani ve sdělovacích prostředcích. Počty článků publikovaných v kubánském tisku a pořadů odvysílaných rozhlasem šly do stovek.

Přes celou řadu obtíží a zřejmě i osobních rozporů, se společným úsilím Československého sjednocení a Kühnlova vyslanectví podařilo vytvořit v kubánské společnosti povědomí o Československu, jeho zápase za svobodu, jeho kultuře a dějinách.

Unión Checoslovaca de Cuba zanikla krátce po válce, většina emigrantů pokračovala ve své cestě do USA (jejich status politických uprchlíků jim ostatně zaručoval pobyt na Kubě jen v době trvání války), vyslanectví bylo uzavřeno v roce 1947, studená válka a převratné události v obou zemích Kubu a Československo na řadu let vzdálily.

Klíčová slova:

Kuba, Československo, druhá světová válka, židovští uprchlíci, Československé sjednocení na Kubě, Československá hospodářská poradna, emigrace, česko-kubánské vztahy, československé velvyslanectví v Havaně